

Андрій СИЧОВ

здобувач освітньо-професійної програми
«Управління персоналом», ЗУНУ
Науковий керівник – Ольга ДЯКІВ, канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту,
публічного управління та персоналу
Західноукраїнського національного університету

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВИХ ВІДНОСИН ЗАЙНЯТОСТІ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Сучасні умови розвитку економіки характеризуються активним поширенням цифрових технологій, які суттєво трансформують систему соціально-трудова відносин та ринок праці. Цифровізація сприяє автоматизації виробничих процесів, розвитку онлайн-платформ, дистанційної зайнятості, електронної комерції та нових форм організації праці. У результаті змінюються традиційні підходи до зайнятості населення, виникають нові вимоги до професійних компетентностей працівників та посилюється необхідність адаптації механізмів регулювання соціально-трудова відносин до умов цифрової економіки.

Поняття цифровізації характеризує сучасні підходи до управління економічними процесами та бізнес-діяльністю із застосуванням інформаційних, комп'ютерних, комунікаційних і мобільних технологій. Їх активне впровадження забезпечує скорочення трансакційних витрат, підвищення ефективності комунікації між економічними суб'єктами та оптимізацію процесів обробки інформації. У сучасних умовах цифрова економіка розглядається як система господарювання, у якій ключову роль відіграють цифрові дані та інформаційно-комунікаційні технології.

Цифровізація створює значні можливості для розвитку економіки, підвищення продуктивності праці та покращення якості послуг. Водночас вона супроводжується новими викликами, серед яких особливе місце займають питання кібербезпеки, захисту персональних даних та забезпечення конфіденційності інформації. Сучасний етап цифрової трансформації характеризується високими темпами технологічних змін, які охоплюють практично

всі сфери суспільного життя, зокрема освіту, державне управління, підприємництво та ринок праці.

Найбільш відчутний вплив цифровізація здійснює саме на ринок праці. Впровадження цифрових технологій змінює характер економічних відносин, трансформує підходи до організації праці та формує нові моделі взаємодії між роботодавцями і працівниками. Під впливом цифровізації відбувається трансформація структури зайнятості, з'являються нові професії та форми трудової діяльності, а також змінюються вимоги до професійних компетентностей працівників.

Однією з характерних тенденцій сучасного ринку праці є поширення нестандартних форм зайнятості. До таких форм належать дистанційна робота, гіг-зайнятість, платформна праця, фріланс, аутсорсинг та аутстафінг. Їх особливістю є відхід від традиційної моделі постійного працевлаштування на умовах повного робочого дня. Водночас такі форми зайнятості забезпечують більшу гнучкість ринку праці та створюють додаткові можливості для працевлаштування населення.

Дистанційна зайнятість передбачає виконання працівником трудових обов'язків поза межами офісу роботодавця із використанням цифрових технологій. Вона дозволяє забезпечити гнучкий графік роботи, економію часу та доступ до міжнародного ринку праці. Водночас дистанційна робота має певні недоліки, серед яких складність контролю працівників, ризик професійного вигорання, соціальна ізоляція та загрози кібербезпеці.

Суттєвого поширення в умовах цифрової економіки набуває гіг-зайнятість, що передбачає виконання короткострокових завдань або проєктів через цифрові платформи без довгострокових трудових відносин. Гіг-економіка забезпечує швидкий доступ до роботи та гнучкість зайнятості, однак водночас супроводжується нестабільністю доходів і недостатнім рівнем соціального захисту працівників.

Важливою особливістю цифровізації є трансформація професійних компетентностей працівників. Сучасний ринок праці потребує фахівців, які володіють цифровою грамотністю, здатністю швидко адаптуватися до змін, працювати з інформаційними

ресурсами та постійно підвищувати власну кваліфікацію. Особливого значення набувають навички роботи з цифровими платформами, аналітики даних, онлайн-комунікації та використання сучасних інформаційних технологій.

Разом із позитивними змінами цифровізація породжує і низку соціально-економічних ризиків. Серед основних проблем слід виділити автоматизацію робочих місць, структурне безробіття, нестабільність зайнятості, цифрову нерівність та зниження рівня соціального захисту окремих категорій працівників. Особливо вразливими залишаються низькокваліфіковані працівники, професії яких поступово втрачають актуальність унаслідок автоматизації виробничих процесів.

У сучасних умовах особливого значення набуває державна політика регулювання соціально-трудоких відносин та адаптації ринку праці до умов цифрової економіки. Важливими напрямками такої політики є розвиток цифрової інфраструктури, підтримка професійного навчання та перекваліфікації працівників, удосконалення законодавчого регулювання дистанційної та платформної зайнятості, а також забезпечення належного рівня соціального захисту населення.

Отже, цифровізація суттєво трансформує систему соціально-трудоких відносин та ринок праці, формуючи нові можливості та виклики для працівників, роботодавців і держави. В умовах цифрової економіки особливого значення набувають розвиток цифрових компетентностей, гнучких форм зайнятості та вдосконалення механізмів регулювання соціально-трудоких відносин відповідно до сучасних соціально-економічних умов.

Список використаних джерел:

1. Азьмук Н.А. Цифрова зайнятість в системі регулювання національної економіки. *Проблеми економіки*. 2020. № 1. С. 52-58.
2. Кучерина О. І., Сорока О. Трансформація зайнятості в умовах цифровізації: перспективи та ризики. *Економіка та суспільство*. 2023. № 50. С. 61–68.